

MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA RAZVOJA ZELENIH KORIDORA NA TERITORIJI GRADSKOG NASELJA BEOGRAD

Ivan Samardžić¹, Irena Blagajac¹, Tijana Jakovljević¹

Apstrakt: Najveći deo teritorije gradskog naselja Beograd zauzimaju građevinsko zemljište, putna i železnička infrastruktura, reke Sava i Dunav sa pritokama, privremene poljoprivredne površine, prostori rezervisani za komunalne službe i komunalna infrastruktura, zona zaštite vodoizvorišta i zelene površine. Nedovoljna pošumljenost pojedinih opština ili delova opština u granicama gradskog naselja Beograd uslovlja je izradu i usvajanje velikog broja planskih i strateških dokumenata u oblasti upravljanja zelenilom kao i potencijalno formiranje zelenih koridora. Realizacija zelenih koridora za cilj ima povećanje zelenih površina kao faktor stvaranja kvalitetnijih uslova za život u gradu (smanjenje gradskog „ostrva“ toplote, prečišćavanje vazduha, prostori za korišćenje lokalnog stanovništva), ali i za zaštitu biodiverziteta, puteva migracija životinja i sl. Predmet rada je analiza zelenih koridora na teritoriji gradskog naselja Beograd i analiza uzročnih posledica nedostatka planske dokumentacije i izostanka realizacije postojećih planskih dokumenata, kao i analiza preambicioznih rešenja. Zadatak je utvrditi mogućnosti i ograničenja razvoja zelenih koridora kroz analizu planske dokumentacije i utvrđivanje trenutnog stanja terenskim istraživanjem. Cilj istraživanja je utvrđivanje smernica i predloga za kvalitetnije upravljanje zelenim koridorima u realnim i precizno definisanim okvirima razvoja Beograda.

Ključne reči: zeleni koridori, planska dokumenta, životna sredina, gradsko naselje Beograd

OPPORTUNITIES AND LIMITATIONS OF THE DEVELOPMENT OF GREEN CORRIDORS IN THE TERRITORY OF THE BELGRADE SETTLEMENT

Abstract: The largest part of the Belgrade settlement territory is occupied by construction land, road and railway infrastructure, the rivers Sava and Danube with their tributaries, temporary agricultural areas, areas reserved for communal services and communal infrastructure, protection zone of water sources and green areas. Insufficient afforestation of certain municipalities or parts of municipalities within the boundaries of the Belgrade settlement has caused a large number of planning and strategic documents in the field of greenery management, as well as the potential formation of green corridors. Realization of green corridors aims to increase green areas as a factor of creating better conditions for living in the city (reduction of the city's "heat island", air purification, spaces for the use of local residents), but also for biodiversity protection, animal migration routes, etc. The subject of the paper is the analysis of green corridors within the Belgrade settlement territory and the

¹ Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet, Studentski trg 3/III, Beograd;
E-mail: ivan.samardzic@gef.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-1283-8444 (Ivan Samardžić);
ORCID: 0009-0001-6173-605X (Irena Blagajac); ORCID: 0000-0001-8902-5519
(Tijana Jakovljević)

analysis of the causal consequences due to the lack of planning documentation and the lack of implementation of existing planning documents, as well as the analysis of overambitious solutions. The task is to determine the possibilities and limitations for the development of green corridors through the analysis of planning documents and the determination of the current state by field research. The aim of the research is to determine guidelines and proposals for better management of green corridors in realistic and precisely defined frameworks for the development of the city of Belgrade.

Key words: green corridors, planning documents, environment, Belgrade settlement

PROSTOR ISTRAŽIVANJA I METODOLOGIJA

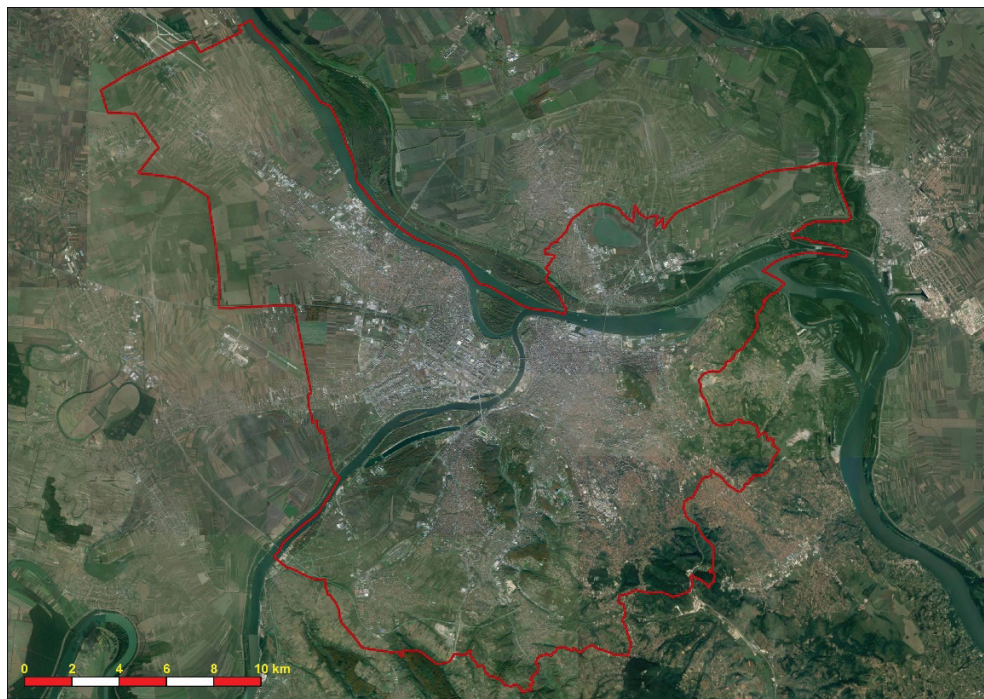
Površina gradskog naselja (GN) Beograd² iznosi 388.8745 km² i najveći deo zauzimaju građevinsko zemljište, putna i železnička infrastruktura, reke Sava i Dunav sa pritokama, privremene poljoprivredne površine, prostori rezervisani za komunalne službe i komunalna infrastruktura, zona zaštite vodoizvorišta i zelene površine. Prostor istraživanja rada dakle obuhvata užu gradsku zonu u kojoj su definisane jasne forme zelenila u vidu park šuma, parkova, drvoreda, zelenila ograničene i specijalne namene, zaštićena prirodna dobra, ali i veće šumske komplekse (Forland leve obale Dunava, Paradajz ostrvo, Zvezdarsku šumu, Bajfordovu šumu, Miljakovačku šumu, Manastirsku šumu, Košutnjak, Srepin lug, Spomen park „Jajinci“, šume Ade Ciganlije i Ade Medice, Veliko ratno ostrvo, Malo ratno ostrvo, zaštitne šume u zonama moto-puta, Šumice, Hajd park, šume Topčidera). U periurbanim prostorima usled nelegalne ili neplanske izgradnje prostori rezervisani za zelene površine su izostali i analiza zelenih koridora gotovo da je nemoguća.

Predmet rada je analiza zelenih koridora na teritoriji GN Beograd i analiza uzročnih posledica nedostatka planske dokumentacije i izostanka realizacije postojećih planskih dokumenata, kao i analiza preambicioznih rešenja. Zadatak je utvrditi mogućnosti i ograničenja razvoja zelenih koridora kroz analizu planske dokumentacije i utvrđivanje trenutnog stanja terenskim istraživanjem. Takođe, zadatak rada je ustanoviti sve probleme i predložiti mere za njihovo rešavanje i dati osvrt na to da li su u planskoj dokumentaciji navedene sve aktivnosti koje je potrebno sprovesti u narednim godinama. Cilj istraživanja je utvrđivanje smernica i predloga za kvalitetenije upravljanje zelenim koridorima u realnim i precizno definisanim okvirima razvoja Beograda.

Osnovna hipoteza rada je da su upravo izostanak planske dokumentacije i preambiciozna rešenja koja su definisana strateškim i planskim dokumentima (uvećanje površina pod zelenilom, realizacija projekta park-šume na Adi huji i sl.) uzročnik mnogih problema koji u velikoj meri utiču na kvalitet životne sredine i kvalitet stanovanja i predstavljaju bitan faktor realizacije koncepta zelenih koridora.

U radu su korišćeni metode analize i sinteze, zatim kartografski metod i statistički metod. Korišćena je kompletna postojeća planska dokumentacija izrađena za ovaj prostor. Karta je urađena u namenskom softveru Geomedia. Terenskim radom i analizom satelitskih i drugih snimaka kao i podloga iz GUP-a prikupljeni su podaci od značaja za analizu mogućnosti razvoja zelenih koridora.

² Opština Vračar (≈3km²), Zvezdara (≈31 km²), Novi Beograd (≈41 km²), Rakovica (≈30 km²), Savski venac (≈14 km²), Stari grad (≈5 km²), kao i delovi opština Voždovac (≈32km²) bez naselja Pinosava, Beli potok, Zuće i Ripanj, Zemun (≈100km²) bez naselja Ugrinovci, Palilula (≈70km²) bez naselja Borča, Veliko selo, Dunavac, Kovilovo, Ovča, Padinska skela i Slanci i Čukarica (≈62km²) bez naselja Rucka, Umka, Pećani, Ostružnica, Velika Moštanica, Rušanj i Sremčica.

Slika 1. Karta GN Beograd

ANALIZA STATEŠKIH DOKUMENATA I PLANSKE OSNOVE

Strategija pošumljavanja područja Beograda („Sl. list Grada Beograda“, br. 20/11) definiše zelene koridore kao široke trake zelenila koje u sistemu zelenih površina grada obezbeđuju njihovo povezivanje. Strategija ukazuje na njihovu nedovoljnu zastupljenost na teritoriji Beograda. Dat je predlog povezivanja duž obala Dunava i Save, duž saobraćajnica, vodotokova i kanala. Jedan od ciljeva je povezivanje izolovanih staništa ekološkim koridorima. Predviđa se formiranje zaštitnog zelenog prstena oko gradskog područja, koji bi bio povezan zelenim koridorima uz zelene površine na užoj gradskoj teritoriji.

RPP AP Beograda („Sl. list Grada Beograda“, br. 10/04, 57/09, 38/11) obuhvata planiranje zelenih koridora uz akcenat na omogućavanje ekoloških procesa i socijalnu, ekonomsku i ekološku dobit za lokalno stanovništvo. Predviđena je obnova postojeće urbane strukture zelenih površina uz odabir novih vrsta koje bi odgovarale karakteristikama biodiverziteta. RPP definiše da je stvaranje jačeg zelenog (šumskog) pojasa jedan od ekoloških prioriteta i da je urbanom području neophodan povezan sistem uz uvećanje, uređenje, negu i održavanje zelenila. Područja koja su prepoznata kao ekološki značajna treba da budu povezana ekološkim koridorima (vodotoci, kanali, poljozaštitni pojasevi, pašnjaci i livade). RPP predviđa neophodnu rezervaciju prirodnih elemenata i javnih zelenih površina u centralnom području ekološke mreže i u širem okruženju za potencijalne ekološke koridore.

GUP Beograda („Sl. list Grada Beograda“, br. 11/16) definiše zelene površine Beograda kao dobro od opšteg interesa, kao klimatsku i ekološku infrastrukturu grada koju treba sačuvati i unaprediti u celovit sistem. Planiranje zelenih površina zasnovano je

na principima: prostorno i funkcionalno povezivanje zelenih površina u jedinstven sistem, unapređenje multifunkcionalne uloge, pristupačnost zelenim površinama za stanovništvo, očuvanje i unapređenje karaktera predela i uspostavljanje ekološke mreže grada. Na teritoriji GUP-a jedinstven sistem zelenih površina čini jezgro, unutrašnji i spoljašnji prsten i zelene veze. Akcenat planskog rešenja odnosi se na obezbeđivanje ravnomerne zastupljenosti, celovitosti i neprekidnosti. GUP-om je prepoznat značaj plavo-zelenih koridora koji doprinose razvoju sistema odbrane od poplava i unapređenju stanja voda i zelenih površina. Zelene koridore mogu činiti različiti tipovi zelenih površina, što zavisi od njihove širine, oblika i položaja (parkovske površine, šume i područja prirodne vegetacije). Zeleni koridori treba da budu opremljeni pratećom infrastrukturom. GUP-om je definisana planirana namena zemljišta, gde se zelene površine definišu u granicama građevinskog područja, a u obuhvatu van granice građevinskog područja izdvajaju se šume i šumsko zemljište. Bilans površina postojećeg stanja iz 2010. godine pokazuje da su zelene površine zauzimale 10.290 ha (udeo u ukupnoj površini 13,2%), šume i šumsko zemljište 4.977 (6,4%). Bilans planiranih namena površina precizira da je planirano da šume i šumsko zemljište treba da zauzimaju 9.994 ha (12,8%), zelene površine su planirane na 5.965 ha (7,7%) i ostale zelene površine 5.535 ha (7,1%). Zeleni koridori u okviru GUP-a nisu ravnomerno raspoređeni po opštinama: Palilula-205,72 ha, Vračar-0,17 ha, Stari grad-0 ha, Savski venac-19,99 ha, Zemun 71,66 ha, Novi Beograd-28,93 ha, Čukarica-4,11 ha, Rakovica-66,57 ha, Voždovac-12,14 ha i Zvezdara-1,41 ha.

U **Akcionom planu za zeleni grad** („Sl. list Grada Beograda”, br. 45/21) planira se formiranje linijskog parka površine 46,7 ha i dužine 4,6 km od Beton hale do Pančevačkog mosta koji bi bio deo sistema zelenih površina i ekološki koridor. Procenjena vrednost investicije je 40-50 miliona €, a bio bi obuhvaćen sportski, obrazovni i kulturni sadržaj. U Studiji za izradu Programa razvoja urbane zelene infrastrukture grada obuhvaćeni su programi za podršku projektima zelene infrastrukture privatnog i javnog sektora. U skladu sa PGR-om sistema zelenih površina Beograda opštine su predložile lokacija za ozelenjavanje i zelene koridore.

Prema **PGR-u sistema zelenih površina Beograda** („Sl. list Grada Beograda”, br. 110/19), zelena infrastruktura se planira u šest komponenti: Jezgro, Unutrašnji prsten, Spoljašnji prsten, Zelene veze, Kontinualno izgrađeno gradsko tkivo i Diskontinualno izgrađeno područje. PGR sistema zelenih površina prepoznaje uvođenje ekološkog indeksa u planiranje centralnih delova grada. Planom su obuhvaćena pravila za podizanje novih zelenih koridora koja se odnose na pejzažno-arhitektonsko oblikovanje, dozvoljene sadržaje i uslove zaštite prirodnih i kulturnih vrednosti. Zeleni koridori predstavljeni su kao važan element zelene infrastrukture, ali njihovo učešće u ukupnoj površini je 0,01% (8,70 ha). Planskim rešenjem predviđeno je povećanje zelenih površina za 8408,99 ha (10,79%). To bi doprinelo da je površina šuma i zelenih površina po stanovniku 123 m². Planirano je povećanje šuma za 5739,08 ha (7,36%), dakle šume i šumsko zemljište (postojeće i novoplanirane) zauzele bi ukupno 16,48% teritorije plana. Javne zelene površine prema planu bi bile povećane za 2669,91ha (3,42%). Planirano je povećanje površina pod zaštitnim zelenim pojasevima za 1344,08 ha (1,72%) i zelenih koridora za 0,93% (sada obuhvataju 8,7 ha). Novi parkovi planiraju se na površini 453,91 ha (povećanje 0,58%), a povećanje zelenih površina u priobalju Save i Dunava iznosilo bi 0,11% (85,55 ha). Za ostale tipove zelenih površina planirano je povećanje oko 0,1%. Javne zelene površine obuhvataju površinu od 2208,90 ha (2,83%) na teritoriji PGR-a. Predviđene su dominantne zelene površine u stambenim blokovima, zaštitni zeleni pojasevi, parkovi i zelenilo u priobalju Save i Dunava, a najmanje su zastupljeni rasadnici, zeleni koridori i zelene površine posebne namene.

Strategija zelene infrastrukture Grada Beograda („Sl. list Grada Beograda”, br. 179/24) usklađena je sa Zelenom agendom za Zapadni Balkan i prepoznaje zelene koridore kao pejzažno uređenu javnu zelenu površinu koja se pruža duž gradskih vodotokova izvan vodnog zemljišta, a njihova osnovna funkcija je povezivanje elemenata zelene infrastrukture u jedinstven sistem-ekološku mrežu. Zeleni koridori predstavljeni su kao veoma važan

element zelene infrastrukture, ali njihovo učešće u ukupnoj površini grada je 0,01% (8,70 ha). Zelena infrastruktura je prepoznata kao instrument za borbu protiv klimatskih promena. U EU je 2013. doneta Strategija zelene infrastrukture, gde je planiranje urbane zelene infrastrukture definisano kao strateški pristup, a glavni cilj je razvoj mreže zelenih i plavih prostora u urbanim predelima. Značaj zelenih površina prepoznat je i u EU Strategiji o biodiverzitetu i u EU Strategiji za šume do 2030. godine. Uredba o ekološkoj mreži („Sl. glasnik RS”, br. 2/10) prepoznaje značaj zelene infrastrukture, iako se koncept ekološke mreže uglavnom odnosi na šira područja (van urbanih sredina), ne isključuje razumevanje postojanja ekološke mreže u gradu, dok se poseban akcenat stavlja na ekološke koridore i na umreženost.

Strategija razvoja grada Beograda, strateški ciljevi, prioriteti i mere održivog razvoja do 2021. („Sl. list Grada Beograda”, br. 47/17) definiše kao i prethodna Strategija, zelene površine kao najznačajniji faktor stvaranja kvalitetnijih uslova za život, kao faktor smanjenja ekoloških rizika, klimatskih promena i zagađenja vazduha. Dati su jasni kriterijumi i indikatori za uvećenje površina pod zelenilom, sa vrlo ambicioznim planovima za period nakon usvajanja. Istaknuti su i zeleni koridori kao značajni prostori za očuvanje staništa i biodiverziteta.

REZULTATI RADA I DISKUSIJA

Utvrđivanje stanja i analiza mogućnosti razvoja zelenih koridora na teritoriji GN Beograd podrazumevalo sledeće korake: analizu dostupnih podataka, analizu postojeće planske dokumentacije sa osvrtnom na najavljene projekte u ovom delu Beograda, analizu zatečenog stanja na terenu kao i pojedinih događaja u prethodnim godinama na ovom prostoru kao i znalajna dugogodišnja istraživanja na terenu.

Planska dokumentacija koja se direktno odnosi na ovaj prostor i zelene površine su, pre svega, planska dokumenta Grada Beograda i to: *GUP Beograda 2021* („Sl. list Grada Beograda”, br. 11/16), *Regionalni PP AP Beograda* („Sl. list Grada Beograda”, br. 10/04, 57/09, 38/11), *Strategija pošumljavanja područja Beograda* („Sl. list Grada Beograda”, br. 20/11), *Strategija razvoja grada Beograda, strateški ciljevi, prioriteti i mere održivog razvoja do 2021.* („Sl. list Grada Beograda”, br. 47/17), *Strategija zelene infrastrukture grada Beograda* („Sl. list Grada Beograda”, br. 179/24), *Program zaštite životne sredine Grada Beograda* („Sl. list Grada Beograda”, br. 72/15), *Plan kvaliteta vazduha u aglomeraciji Beograd* („Sl. list Grada Beograda”, br. 46/21), *Akcioni plan za zeleni grad (GCAP)*, („Sl. list Grada Beograda”, br. 45/21), *Lokalni plan upravljanja otpadom grada Beograda 2021-2030* („Sl. list Grada Beograda”, br. 47/21), *PGR sistema zelenih površina Beograda* („Sl. list Grada Beograda”, br. 110/19) kao i niz dokumenata koji indirektno tretiraju ovu oblast, a u vezi su sa klimatskim promenama, zaštitom vazduha, umanjnjem buke, izgradnjom linijskog parka i sl.

Izostanak planske dokumentacije u vezi sa zelenim površinama prisutan je u onim delovima GN Beograd koji su građeni bez prethodne izrade planske dokumentacije i gde su u potpunosti izostale zelene površine pa je tako mogućnost stvaranja zelenih koridora u potpunosti onemogućena. Najdrastičniji primeri su Altina, Busije, Ledine, naselja na levoj obali Dunava, rubni delovi Miljakovca, Kumodraža, Cvetanova ćuprija, Mali mokri lug, Veliki mokri lug, Padina, itd.

Nerealizacija planske dokumentacije je problem sa kojim se Grad Beograd suočava u dužem vremenskom periodu. Osim oblasti upravljanja zelenilom, ovaj problem ne zaobilazi ni oblasti upravljanja komunalnom infrastrukturom - izgradnja kolektora otpadnih voda, Interceptora, pogona za preradu otpadnih voda, uređenja jezera i kanala, nerealizovanje novih groblja, novih parking prostora, garaža i javnih parkirišta, sanacija

i rekonstrukcija pijaca, izmeštanje nekih naselja, relociranje industrije, izgradnju saobraćajnica, itd. U oblasti upravljanja zelenilom pojedini projekti nisu realizovani čime se nisu stekli uslovi da se ispune tendencije Grada da uveća površine pod zelenilom. Osim toga, predložena zaštićena prirodna dobra često više godina ne dobijaju taj status (npr. Forland leve obale Dunava), dok su neka zaštićena dobra redefinisanjem zaštite izgubila određenu površinu koja je nekada bila pod zaštitom (Zimovalište malog vranca³, Bajfordova šuma⁴).

Preambiciozni planovi izrađeni za prostore poput Ade huje nikada nisu ni mogli da budu realizovani usled izostanka racionalnog pristupa planiranju prostora. Ideja da Ada huja postane park šuma naišla je na niz problema u praksi i to: imovinsko-pravni odnosi, građevinsko zemljište, izgradnja pristupnih saobraćajnica za potrebe mosta preko Dunava i sl. Sa druge strane, pojedini planovi su zbog neadekvatnog pristupa planiranju prostora u ranoj fazi usvajanja naišli na otpor, pre svega, lokalnog stanovništva, poput PDR-a Avala film⁵. Taj plan je predviđao rasiščavanje prostora definisanog planom uz zadržavanje samo 7,2 ha šume u blizini bazena na Košutnjaku i Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje. Već na ranom javnom uvidu je projekat stopiran nakon peticije građana.

Trenutno stanje zelenih koridora na teritoriji GN Beograd ne može se okarakterisati kao povoljno usled nerealizovanja novih zelenih površina koje su bile potrebne da se uspostave zeleni koridori. Postojeće šume su fragmentisane i odvojene od sličnih šumskih kompleksa u blizini. Fizički su razdvojene izuzev šuma Topčidera i Košutnjaka. Na teritoriji GN Beograd najveći potencijal za punu zaštitu plavog koridora jesu reke Save i Dunav. Priobalni prostori Save i Dunava su značajna staništa sa velikim bogatstvom biodiverziteta i kao takvi uživaju i međunarodnu zaštitu kao IPA područja. Ada Ciganlija, Zimovalište malog vranca, Veliko ratno ostrvo, Malo ratno ostrvo su aktima Grada Beograda zaštićeni, dok Paradajz ostrvo, Forland leve obale Dunava kod Beograda i Reva bara nemaju taj status (Forland i Revu baru su u postupku zaštite). U narednom periodu je neophodno formalizovati zaštitu navedenih prostora i uz uređenje i održavanje priobalnih prostora moguće je dobiti jednu povezanu oazu prirode u urbanoj celini Beograda.

MERE UNAPREĐENJA STANJA I ZAKLJUČAK

Planska dokumentacija u vezi sa zelenim površinama na teritoriji gradskog naselja Beograd je adekvatna u domenu strateških opredeljenja, ali ambicioznost planova i spremnost za realizaciju su problematični. Realizacija planiranih zelenih površina izostaje u praksi sa tendencijom degradiranja postojećih zelenih površina, a tako izostaje i realizacija formiranja kvalitetnih zelenih koridora.

Mere unapređenja stanja se odnose na koordinisano delovanje svih nadležnih institucija za ovu oblast sa akcentom na donosiocima odluka u Gradu Beogradu u vezi sa poštovanjem mera, standarda i realizacije projekata u oblasti upravljanja zelenilom. To podrazumeva eliminisanje „investitorskog urbanizma“ i potpuno prilagođavanje prostora isključivo izgradnji. Neophodno je da Grad Beograd kroz izradu planske dokumentacije uspostavi novi koncept rezervisanja prostora za zelene površine, pa tako i zelene koridore i po cenu umanjenja kvadrata za izgradnju objekata suprastrukture. Neophodna je i izmena namene zemljišta kroz prenamenu u šumsko zemljište i kao takvo ga upisati u katastar nepokretnosti kao trajno dobro u vlasništvu Grada Beograda bez mogućnosti prenamene.

³ Odluka o proglašenju zaštićenog staništa „Zimovalište malog vranca“ („Sl. list Grada Beograda“, br. 109/22).

⁴ Rešenje o proglašenju zaštite SP „Bajfordova šuma“ („Sl. list Grada Beograda“, br. 52/15).

⁵ Urbaništiki завод Beograda (2020). План детаљне регулације за комплекс „Авала филма“, градска општина Чукарица, елаборат за јавни увид, Секретаријат за урбанизам и грађевинске послове, Урбаништiki завод Beograda јавно урбаништiki предузеће, Beograd.

Potrebno je da se na nivou Grada Beograda utvrdi zašto pojedini projekti koji se direktno odnose na zelene koridore nisu realizovani, a postoji planska dokumentacija (npr. Forland leve obale Dunava, Ada huja, zone zaštite vodoizvorišta). Uz to, potrebno je revidirati i preambiciozne planove koji definišu uvećanje zelenih površina u nerealnim procentima za određeni period, ali i zaustaviti prenamenu zelenih površina u građevinsko zemljište.

Rešavanjem imovinsko-pravnih problema moguće je određene površine staviti u funkciju pošumljavanja (relikti društvene svojine i restitucije, aktiviranje braunfilda i sl.). Jačanje kapaciteta rada komunalnih preduzeća i javnih preduzeća koja gazduju šumama ili su upravljači zaštićenih prirodnih dobara su od presudnog značaja. Takođe, potrebno je sprovesti kaznenu politiku i sankcionisati sve one koji ugrožavaju zelene površine, posebno šumske komplekse.

LITERATURA

Grad Beograd, Gradska Uprava. Podaci o kvalitetu činilaca životne sredine, Grad Beograd, Gradska uprava, Sekretarijat za zaštitu životne sredine, dostupno na: <https://www.beograd.rs/lat/gradska-uprava/a88205/Sekretarijat-za-zastitu-zivotne-sredine.html#h2--1257227828> (pregled: 15.03.2025).

Службени гласник РС (2010). Уредба о еколошкој мрежи („Сл. гласник РС“, бр. 02/10)

Службени лист Града Београда (2024). Стратегија зелене инфраструктуре Града Београда („Сл. лист Града Београда“, бр. 179/24).

Службени лист Града Београда (2022). Одлука о проглашењу заштићеног станишта „Зимовалиште малог вранца“ („Сл. лист Града Београда“, бр. 109/22).

Службени лист Града Београда (2021). Акциони план за зелени град (GCAP), („Сл. лист Града Београда“, бр. 45/21).

Службени лист Града Београда (2021). Локални план управљања отпадом Града Београда 2021-2030 („Сл. лист Града Београда“, бр. 47/21).

Службени лист Града Београда (2021). План квалитета ваздуха у агломерацији Београд („Сл. лист Града Београда“, бр. 46/21).

Службени лист Града Београда (2019). ПГР система зелених површина Београда („Сл. лист Града Београда“, бр. 110/19).

Службени лист Града Београда (2017). Стратегија развоја града Београда, стратешки циљеви, приоритети и мере одрживог развоја до 2021. („Сл. лист Града Београда“, бр. 47/17).

Службени лист Града Београда (2016). ГУП Београда 2021. („Сл. лист Г. Београда“, бр. 11/16).

Службени лист Града Београда (2015). Програм заштите животне средине Града Београда („Сл. лист Града Београда“, бр. 72/15).

Службени лист Града Београда (2015). Решење о проглашењу заштите СП „Бајфорова шума“ („Сл. лист Града Београда“, бр. 52/15).

Службени лист Града Београда (2011). Стратегија шумљавања подручја Београда („Сл. лист Града Београда“, бр. 20/11).

Службени лист Града Београда (2004). Регионални ПП АП Београда („Сл. лист Града Београда“, бр. 10/04, 57/09, 38/11).

Урбанистички завод Београда (2020). План детаљне регулације за комплекс „Авала филма“, градска општина Чукарица, елаборат за рани јавни увид, Секретаријат за урбанизам и грађевинске послове, Урбанистички завод Београда јавно урбанистичко предузеће, Београд.